

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN PERSPEKTİFİNDEN ÖZEL DERSHANELERDEKİ MATEMATİK EĞİTİMİ*

Savaş BAŞTÜRK **
Selçuk DOĞAN***

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, üniversite birinci sınıf öğrencilerinin özel dershanelerde verilen matematik öğretimine yönelik görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda öğrencilere göre, özel dershaneler, iyi bir dersane öğretmeninin özellikleri, dershanelerdeki matematik öğretimi ve gidilen dershanenin beğenilen ve beğenilmeyen yanları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya İstanbul ili sınırları içinde bulunan bir devlet üniversitesinin Matematik Öğretmenliği Anabilim Dalı'nın birinci sınıfında okuyan 46 öğrenci katılmıştır. Veriler açık uçlu sorulardan oluşan bir anket yardımıyla elde edilmiş ve nitel analiz yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilere göre, öğrencileri dershanelere gitmeye iten pek çok neden vardır ve bunlardan en ilginç olanı sosyal çevrenin etkisidir. Ayrıca öğrenciler dersane matematiğini sorgulamaya yer vermeyen, çok soru çözümüne dayalı pratik ve kısa çözüm yollarının öğretildiği ezberci bir matematik olarak nitelemektedir.

Anahtar sözcükler: Özel dershaneler, üniversite öğrencileri, matematik öğretimi, üniversiteye giriş sınavı

UNIVERSITY STUDENTS' PERSPECTIVES ON MATHEMATICS EDUCATION IN CRAM SCHOOLS

SUMMARY

The purpose of this study is to investigate first year university students' views on mathematics learning and teaching of cram school. For this purpose, we tried to define, according to students, cram schools, characters of a good cram school teacher, mathematics teaching and learning in cram school and desired and undesired sides of cram schools students gone to. The study was conducted with 46 student teachers from Secondary Mathematics Education department of a state university in Istanbul. Data were obtained with the means of a questionnaire consisting of open-ended questions and analyzed and interpreted by using qualitative analysis methods. The results revealed that there are many reasons which obligate students to go to cram schools and the most interesting one of them

* Bu araştırma, Marmara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu Başkanlığı tarafından desteklenen Selçuk Doğan'ın (Proje No: EGT-YLP-C-050608-0157) yüksek lisans tezinin bir bölümünü oluşturmaktadır.

** Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Matematik Öğretmenliği A.B.D., sbasturk@marmara.edu.tr

*** Özel Dersane Matematik Öğretmeni, selcukdogan@yahoo.com.tr

is the effect of social environment. Moreover mathematics of cram schools is qualified by the students as mathematics that which does not give place to inquiry, is based on solving the questions and consists of teaching and learning of short and practical solution methods.

Key words: Cram schools, university students, mathematics teaching, university entrance examination

Ülkemizde özel dersane denildiğinde, etkisi ilköğretimden ortaöğretime ve hatta üniversite sonrası döneme kadar uzanan kurumlar akla gelmektedir. İlköğretimde Seviye Belirleme Sınavı (SBS), ortaöğretim sonunda Üniversiteye Giriş Sınavı, devlet memuru olmak isteyen memur adayları için Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) özel dersanelerin adayları hazırlamak için kurs düzenledikleri en önemli sınavlar arasında yer almaktadır. Gelişmiş ülkelerde örneklerine rastlanmakla birlikte, bir fenomen olarak dersaneler daha çok Asya ülkelerinde ortaya çıkmış kurumlardır. Genel olarak eğitimin sisteminin bir uzantısı olan okul sonrası bir program olarak ortaya çıkan dersaneler hükümetler tarafından kolaylıkla kabul görüp onaylanmamışlardır. Örneğin, Tayvan’da dersaneler meşruluklarını ancak 1972 yılında kabul ettirebilmiştir (Chang ve Yi, 2006). Benzer olarak ülkemizde de dersanelerin varlığı her zaman tartışma konusu olmuş ve hatta 80’li yıllarda kapatılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardır (ÖZDEBİR, 2010). Dersanelerin kolay kabul edilememesinin altında yatan en önemli neden şüphesiz, bu kabulün resmi makam tarafından verilen eğitimin yine bu makamın kendisi tarafından yapılan sınavlarda yetersiz kaldığının kabul edilmesi anlamına geldiği gerçeğidir. Ne yazık ki, devlet okullarını giriş sınavları karşısında yaşadıkları başarısızlıktan dolayı eleştirmek ve dersaneleri de pek çok nedenler öne sürerek kabul etmeyip yok saymak problemin anlaşılmasına ve eğitim-öğretim sürecindeki yansımalarının ortaya konmasına yardımcı olmamaktadır.

Dersanelerin ortaya çıkış nedenlerine bakıldığında bunun çok ve çeşitli olduğu ve ülkeden ülkeye de farklılıklar gösterebildiği görülmektedir. Örneğin Tayvan’da dersaneler 1940’larda Japon işgali sırasında eğitim öğretim sürecini tamamlayamayan okul çağı geçmiş vatandaşların bu ihtiyaçlarını karşılamak için doğmuş ve zamanla giriş sınavlarına hazırlayan kurumlar haline gelmişlerdir (Chang ve Yi, 2006). Giriş sınavlarının giderek daha rekabetçi bir hal alması özel dersanelerin yaygınlaşmasının en önemli nedenlerinden biridir. Ailelerin veya gençlerin okulda ve evde yapılan normal çalışmanın oldukça rekabetçi olan giriş sınavları için yetersiz olduğunu düşündükleri andan itibaren, dersanelere para yatırarak eğitime yatırım yapma öncelik haline gelmektedir. Bu durum dersaneleri ailelerin sosyo-ekonomik durumlarıyla doğrudan ilişkili kurumlar haline getirmekte ve eğitimde fırsat ve imkân eşitsizliğini bozdukları gerekçesiyle de eleştirilmelerine neden olmaktadır.

Öte yandan, bazı araştırmacıların giriş sınavlarındaki rekabetin yanında okuldaki akademik rekabetin de öğrencilerin dershaneye yönelmelerinde önemli bir etken olduğundan bahsettikleri görülmektedir (Yu ve Lo, 2003; Chen 2002; Stevenson ve Baker, 1992). Dolayısıyla öğrenciler okullarda akademik olarak rekabetçi bir ortamda bulduklarında kendilerini dershaneye gitmeye zorunlu hissetmektedir. Tabii ki bu rekabetin oluşumunda, ailenin sosyo-ekonomik durumunun ve ikamet edilen yerin şehirleşme düzeyinin etkisi yadsınmaz.

Özel dershane öğrencileri üzerine yapılan çalışmalar, eğitim kaynaklarına ulaşmada sıkıntı yaşamayan ve seviyesi iyi olan sınıflardaki öğrencilerin dershanelere gitmede daha istekli olduklarını ortaya koymaktadır (Yu ve Lo, 2003; Chen 2002; Stevenson ve Baker, 1992). Bu durum dershanelerin destekleme işlevlerinin olduğunu; yani iyi olanı daha iyi yapma özelliğine sahip olduğunu, başka bir ifadeyle, pekiştirme özelliğinin olduğunu göstermektedir. Bu pekiştirme işlevinin yanında bazı araştırmacılar tarafından dershanelerin daha çok şey öğrenme imkânı verdiği de iddia edilmektedir (Wu, 1993; Huang, 1993; Wang, 1983; Chen, 1978).

Şüphesiz dershanelerin asıl şöhreti giriş sınavlarında öğrencilerin başarılarına yapmış oldukları katkıdan gelmektedir. Gerçekten ülkemizde de yapılan bazı çalışmalar bu kurumlardan eğitim alarak giriş sınavlarına giren öğrencilerin almayan öğrencilere göre daha başarılı olduğunu ortaya koymaktadır (Morgil, Yılmaz ve Geban, 2001; Baştürk, 2003; Okur ve Dikici, 2004).

Daha önce de ifade edildiği gibi, pek çok çalışma ailelerin sosyo-ekonomik durumu ile öğrencilerin dershanelere gitmeleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu rapor etmektedir (Yu ve Lo, 2003; Chen 2002; Stevenson ve Baker, 1992). Chang ve Yi'nin (2006) altını çizdikleri bir başka nokta ise, sınırlı imkânlarla sahip düşük gelir seviyesindeki ailelerin statüleri veya düşük eğitimsel beklentileri nedeniyle dershanelerden çok daha az memnun olmalarıdır. Bu grupta yer alan aileler, okul bünyesinde verilen destek kurslarını çare olarak görmektedir. Ne yazık ki, okullarda öğrencilerin kendi öğretmenleri tarafından hafta sonları düzenlenen bu tür kurslarının giriş sınavlarına hazırlanma sürecinde ne kadar katkısının olduğu da ayrı bir tartışma konusudur (Tunay, 1992). Sosyo-ekonomik durumları orta ve yüksek seviyede olan aileler çocuklarının evde ve okulda aldığı eğitimin yetersiz olmasından endişe duymakta ve kendilerinin alamadığı eğitimsel imkânları çocuklarının almasını istemektedir. Kendilerinin eğitimle ilgili gerçekleştiremedikleri hayallerini çocuklarında gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Sonuç olarak, sosyal çevre dershanelere olan yönelimde önemli bir etken olarak göze çarpmaktadır.

Sosyal çevreyle ilişkili değerlendirilebilecek bir diğer dershaneye yönelme nedeni ise, taklit davranışıdır. Yani öğrencinin, dershaneye gitmeye ihtiyaç duymayan derslerinde başarılı bir öğrenci olmasına rağmen, sırf arkadaş çevresi dershaneye gidiyor diye dershaneye gitmesidir. Chang ve Yi (2006) okuldaki başarı seviyeleri daha iyi olan öğrencilerin dershanelere giden öğrencilerden çıktığını belirterek dershanelerin takviyenin ve pekiştirmenin bir örneğini yansıttığını ifade etmişlerdir. Onlara göre, eğer dershaneye gitmeyle giriş sınavlarının sonuçları arasında bir ilişki yoksa o halde dershaneye gitme yalnızca alışlagelmiş ve taklitçi bir tutumdur. Diğer bir deyişle, oldukça rekabetçi giriş sınavları baskısı altında, dershaneler takviye ya da destek amaçlı olarak öğrencilerin sınav pratiklerini geliştiren bir mekanizmaymış gibi algılanmaktadır. Bundan dolayı, eğer ekonomik durumu izin verirse hiç kimse böyle bir fırsatı görmezden gelemeyecektir. Sonuç olarak dershanelere olan yönelimi sadece giriş sınavlarında ve okul başarısında sağlanan katkıyla açıklamak mümkün değildir.

Ülkemizde mesleki eğitime yönlendirmenin gelişmiş ülkelere nazaran çok aşağı seviyelerde olması, üniversitenin tek iş kapısı olarak algılanmasına ve bu nedenle Üniversiteye Giriş Sınavı'nın hayati önem kazanmasına neden olmuştur (Arslan, 2004). Yukarıda ifade edilen nedenlerden dolayı da, özel dersaneler çok yaygınlaşmış ve öğrencilerin gündelik hayatlarının bir parçası haline almıştır. Bu araştırmanın amacı, özel dersane eğitimi olarak Üniversiteye Giriş Sınavı'nı kazanan üniversite birinci sınıf öğrencilerinin özel dersaneler ve burada verilen eğitim-öğretim hakkındaki görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaç bağlamında, öğrencilere göre özel dersaneler, iyi bir dersane öğretmen özellikleri, dersanelerdeki matematik öğretiminin niteliği ve gidilen dershanenin beğenilen ve beğenilmeyen yanları belirlenmeye çalışılmıştır. Şüphesiz mevcut ortamda, dersaneleri anlamadan ya da onları dikkate almadan Türk eğitim sistemini anlamak ve sorunları tespit edip iyileştirme ve geliştirme faaliyetlerinde bulunmak mümkün değildir. Dolayısıyla araştırmanın ortaya koyacağı sonuçlarla eğitimle ilgili pek çok kesime, örneğin Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB), üniversitelere, özel dersane idareci ve öğretmenlerine, Üniversiteye Giriş Sınavı'nı organize eden Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Kurumu'na (OSYM), öğrencilere ve öğrenci velilerine, öğretmenlere ve okul idarecilerine önemli bilgiler sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırma tarama modelinde desenlenmiştir. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlamaktadır (Karasar, 2000). Tarama modelindeki araştırmalar, bilginin anlaşılması ve artırılmasında kuramcılara ve uygulayıcılara önemli katkılar sağlamaktadır (Balcı, 1997). Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin özel dersaneler hakkındaki görüşleri var olduğu şekilde betimlenmeye çalışıldığından, bu yöntem seçilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmaya, İstanbul'da eğitim ve öğretim faaliyetlerini sürdüren bir devlet üniversitesinin Ortaöğretim Matematik Öğretmenliği birinci sınıfında öğrenim gören 46 öğrenci katılmıştır. Bunların 27'sini kız 19'unu erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma grubunun dershaneye devam eden öğrencilerden değil de, üniversite birinci sınıf öğrencilerinden seçilmesinin iki nedeni bulunmaktadır. Bunlardan ilki, dershaneye devam eden öğrencilerde dersanelerine karşı olumlu ya da olumsuz bir önyargının bulunması ve bunun onların görüşlerini etkileme olasılığıdır. Diğerisi ise üniversite birinci sınıf öğrencilerinin dersane deneyimini yaşamış ve bunun sonuçlarıyla yüz yüze olan öğrenciler olmasıdır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla tamamı açık uçlu sorulardan oluşan bir yazılı anket geliştirilmiştir. Bu ankette 5 soru bulunmaktadır. Bu sorularda, öğrencilerden, özel dersaneler, dersanelerde verilen matematik eğitiminin niteliği, iyi bir dersane öğretmenin özellikleri, dershaneye gitme nedenleri ve gidilen dershanenin beğenilen ve beğenilmeyen yanları hakkındaki görüşlerini yazmaları istenmiştir.

Anket öğrencilere bir ders kapsamında 30 dakika süre verilerek uygulanmıştır. Araştırmanın onları değerlendirme amacının olmadığı ve elde edilen verilerin sadece araştırma için kullanılacağı belirtilmiştir. Ayrıca anket formuna isimlerini yazmak zorunda olmadıkları, bu nedenle konu hakkındaki fikir ve düşüncelerini rahat bir şekilde ifade etmeleri söylenmiştir.

Bilindiği gibi, açık uçlu sorularla dizayn edilmiş anketlerin, bir takım avantajları olduğu gibi bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Katılımcılar açık uçlu sorulara cevap verirken kendilerini istedikleri gibi ifade etme şansını bulmakta ve kısıtlanmamış olmaktadır. Bunun yanında anketin açık uçlu olması, araştırmacının öngörmediği daha geniş durumlarla karşılaşmasına imkân sağlayabilmektedir. Katılımcıların cevaplarını yazmak ve düşüncelerini organize etmek zorunda olmaları ise bu yöntemin en önemli sınırlılıklarından biridir (Oppenheim, 1992).

Verilerin Çözümlemesi

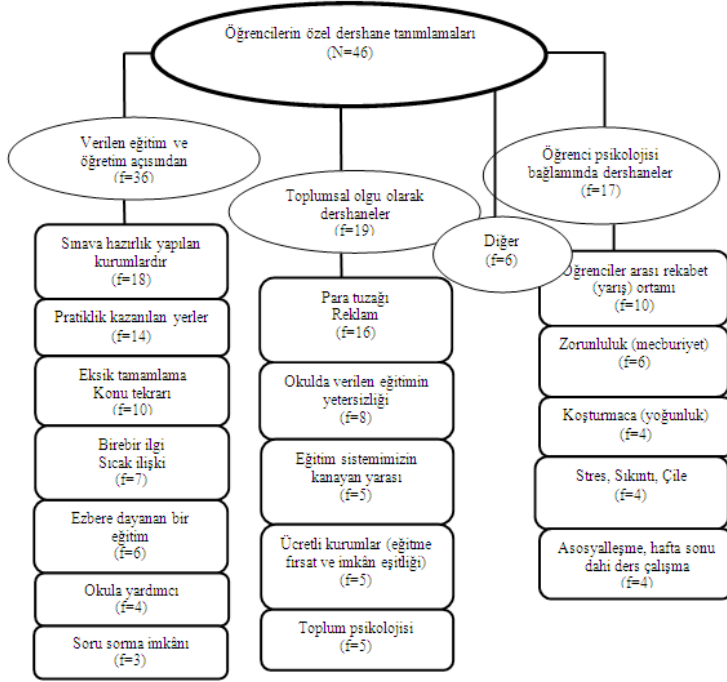
Öğrencilerin bir veya iki sayfa tutan yazılı değerlendirmeleri öncelikle Word belgesi olarak yazıya geçirilmiş ve daha sonra nitel analiz için kullanılan bir program (Nvivo 8) yardımıyla analiz edilmiştir. Elde edilen verilerin dökümü 22 sayfa ve 832 satırdan oluşmaktadır. Program kullanarak analizlerin yapılması, araştırmacının verilere daha yakın durmasını sağlaması bakımından araştırmanın güvenilirliği artıran bir durum (Kuş, 2007) olarak değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin yazmış oldukları görüşler nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Diğer öğrencilerle ortak kategorilerin tespiti amacıyla tüm öğrencilerin yazılı cevapları kategorilere ve alt kategorilere ayrılarak, sürekli karşılaştırılmıştır (Creswell, 1998). Bu işlemler sonucu 5 ana kategori ve bu beş ana kategoriye bağlı toplam 17 ve yine bunlara bağlı toplam 47 alt kategori belirlenmiştir. Ana kategoriler, öğrencilerin özel dersane tanımlamaları, öğrenciye göre iyi bir dersane öğretmenin özellikleri, öğrencilere göre dersanelerdeki matematik, gidilen dershanenin beğenilen ve beğenilmeyen yönleri şeklindedir. Yapılan kodlama ve kategori işleminin güvenilirliğini arttırmak için, veriler ve kategoriler eğitim doktorasına sahip iki uzmanla birlikte incelenmiştir. Karşılaşılan anlaşmazlıklar tartışılarak giderilmiş ve bu şekilde kodlama ve kategori üzerinde yüksek oranda ortak bir anlaşma sağlanmıştır (Lincoln ve Guba, 1985).

BULGULAR

Öğrencilere Göre Özel Dersaneler

Bu başlık altında öğrencilerin özel dersaneleri nasıl tanımladıkları ele alınmıştır. Şekil 1'den de anlaşıldığı gibi, araştırmaya katılan öğrenciler özel dersane tanımlamaları verilen eğitim ve öğretim açısından (36 öğrenci), toplumsal olgu olarak dersaneler (19), öğrenci psikolojisi bağlamında dersaneler (17) ve bu kategoriler içinde değerlendirilemeyen cevaplar olmak üzere (diğer, 6) dört gruba ayrılmaktadır.

Şekil 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Özel Dershane Tanımları

Eğitim ve öğretim açısından dershaneleri tanımlayan öğrencilerin yarısı bu kurumları sınava hazırlık yapılan kurumlar olarak görmektedir. Bunu pratik kazanılan (14), konu tekrarı yapılarak eksik tamamlanan (10), birebir ve sıcak ilişkinin olduğu (7), ezbere dayanan bir eğitimin verildiği (6) ve okula yardım amaçlı kurum (4) tanımlamaları izlemektedir. Bazı öğrenciler için ise, dershaneler soru sorma imkânı buldukları kurumlardır (3).

Özel dershaneleri toplumsal bir olgu olarak bakan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (16), bu kurumları para tuzağı ve reklama ağırlık veren kurumlar olarak görmektedir. Yine bu grupta yer alan öğrencilere göre dershaneler okullarda verilen eğitimin yetersizliğinden doğmuşlardır (8) ve eğitim sistemimizin kanayan yarasıdır (5). Ayrıca ücretli kurumlar olduklarından eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini bozmaktadırlar (5). Öte yandan, bu kurumlara pek çok öğrenci arkadaşları gittiği için ya da aile çevresi zorladığı için gitmektedir (5).

Öğrenci psikolojisi bağlamında özel dershaneleri tanımlayan öğrencilere gelince, bunların araştırmaya katılanların yaklaşık üçte birlik kesimini oluşturdukları görülmektedir (17). Bu öğrencilere göre, dershaneler öğrenciler arası rekabet ve yarış ortamının olduğu (10) ve gidilmesi zorunlu olan (6) bir kurumdur. Yine bu grupta yer alan bazı öğrenciler dershaneyi bir koşturmaca, yoğunluk (4); stres, sıkıntı, çile (4) ve asosyalleşme, hafta sonları dahi ders çalışma (4) olarak tanımlamaktadır. Aşağıda bazı tipik öğrenci

cevaplarından alıntılara yer verilmiştir:

Dershaneler lise ve üniversiteye girmenin bir sınava bağlı olmasından dolayı ortaya çıkmış kurumlardır. Bu kurumların çıkmasının nedeni okullarda yapılan öğretimin bu sınava yeterli gelmemesidir. Bu durumdan dolayı ortaya çıkan dershaneler konuların bilimsel yönlerini uzunca anlatmak yerine soru çözerken bize gerekli olan pratik yönleri öğretiyor. Yani dershanelerde yapılan öğretim tarzı sadece bu sınavda çıkacak sorulara kolayca ve hızlı bir şekilde cevap vermemizi sağlıyor. Bundan dolayı dershanelerin bilim yaptığı söylenemez [Öğrenci 2; Satır 29-35].

Dershane, okula yardımcı olan bir kurumdur. Ama son zamanlarda öğrenciler dershaneyi okuldan daha çok benimsemiş durumdadır. Okulda dersleri dinlemeyip, dershane hocaya anlatıyorlar. Hâlbuki dershane anlaşılmayanlar anlatılır. Bir de dershaneler arası rekabet oldukça fazla. Bu yüzden öğrencileri at gibi görüp yarıştıyorlar. ÖSS’de derece yaptırıp reklamları olsun istiyorlar [Öğrenci 5; Satır 91-95].

Dershane deyince çile dolu günler geliyor aklıma. Çünkü okulda sekiz saat ders işledikten sonra birde dershanedeki etütlere giderdik. Hafta sonu tatili diye bir şey yoktu. Hatta o kadar sıkılmışım ki dershane önünden geçerken zil sesini duydum ve refleks olarak kulaklarımı tıkadım. Düşünün yani o kadar nefret etmişim ÖSS maratonundan. Etütler ve derslere devam zorunluluğu yoktu ama gitmeyince vicdan azabı çekiyordum. Hiçbir şey yapmadan dershane bulunmak bile içimi rahatlatıyordu. Şimdi düşününce bütün bunlar saçma geliyor. Birde sürü psikolojisi var tabii: herkes arkadaşını gidiyor diye gidiyordu. Arkadaşlarımı gidince bende kendimi mecbur hissediyordum. Sanki gitmeyince çok önemli bir şey kaçıracaktım gibi geliyordu [Öğrenci 4; Satır 69-77].

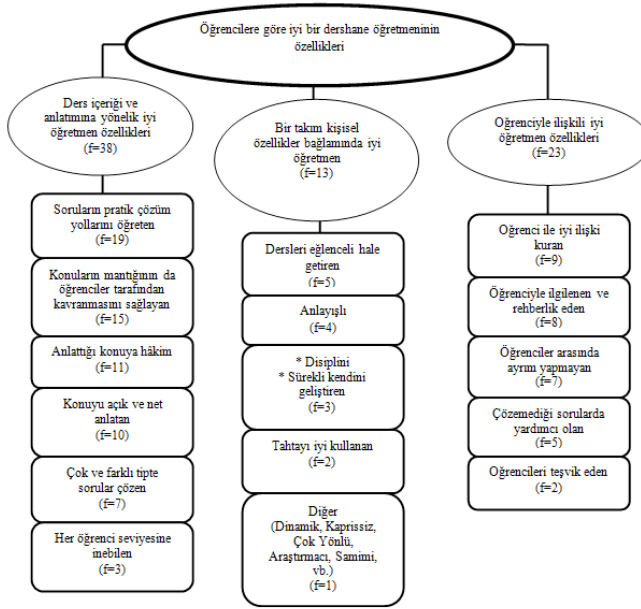
Öğrenciyi ÖSS’ye hazırlayan ezberci bir eğitim veren kurum. Dershanelerde hiçbir şey öğretilmediğini düşünüyorum. Sadece okulda öğretilenlerin daha pratik çözülmesine yardımcı oluyor [Öğrenci 7; Satır 129-131].

Birinci yorumda öğrenci, dershanelerin üniversiteye girişin bir sınava bağlı olmasından ve okulun bu sınava hazırlamadaki yetersizliğinden doğmuş kurumlar olarak tanımlamaktadır. Ayrıca bu öğrenciye göre, dershanelerde bilim yapılmamakta ve sadece soru çözerken gerekli olan pratik yönler öğretilmektedir. İkinci yorumda ise öğrenci, dershanelerin okula yardımcı ve okulda anlaşılmayanın anlatıldığı kurumlar olması gerektiğini, ancak bunun son zamanlarda böyle olmadığını ve dershanelerin okulun önüne geçtiğinin altını çizmektedir. Ayrıca dershaneler aralarındaki rekabetten dolayı öğrencileri derece yapmaya zorlamakta ve reklam amaçlı kullanmaktadır. Üçüncü yorumda öğrenci, dershanedeki yoğun çalışma temposunun kendisi üzerindeki olumsuz etkilerinden bahsetmektedir. Dershane gitmediği zaman huzursuz olduğunu, hiçbir şey yapmasa bile orada bulunmasının kendisini psikolojik olarak rahatlatıldığını belirtmektedir. Ayrıca aynı öğrenci toplum psikolojisiyle hareket ettiğini; yani herkes gidiyor diye dershane gitmeye zorunluluk hissettiğini dile getirmektedir. Son yorumda öğrenci, dershaneyi Üniversiteye Giriş Sınavı’na hazırlayan “ezberci” bir eğitimin verildiği kurumlar olarak görmektedir. Ona göre dershanelerde hiçbir şey öğretilmemekte sadece okulda öğretilenlerin pratiği yapılmaktadır.

Bu yorumlardan da anlaşıldığı gibi, dersaneler öğrenciler tarafından pratik ve kısa çözüm yollarının öğretildiği, matematik öğretmenin amaç olmadığı, üniversiteye giriş sınavına hazırlık amaçlı gidilen kurumlardır. Özel kurumlar olmaları ve aralarında rekabet olmasından dolayı öğrenciler sınavda derece yapmaya zorlanmakta ve reklam amaçlı kullanılmaktadır. Ayrıca, dersanelerde uygulanan aşırı yoğun programlar öğrenciler üzerinde olumsuz etkilere neden olabilmekte ve toplumun büyük bir kesiminin dershaneye yönelmesi bazı öğrencilerin dershaneye gitmeyi bir mecburiyet olarak algılamasına neden olmaktadır.

Öğrencilere Göre İyi Bir Dershane Öğretmenin Özellikleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin iyi bir dershane öğretmenin özelliklerine yönelik cevapları incelendiğinde, bunların ders içeriği ve anlatım (38), öğrenciyle ilişki (23) ve bir takım kişisel özellikler (13) bağlamında yapılan değerlendirmeler oldukları görülmüştür.

Şekil 2. Öğrencilere Göre İyi Bir Dershane Öğretmenin Özellikleri

Ders içerik ve anlatımına yönelik iyi öğretmen özelliklerinden bahseden öğrencilerin Şekil 2'deki dağılımına bakıldığında, bu öğrencilerin yarısının iyi dershane öğretmeni soruların pratik çözüm yollarını öğretme öğretmen olarak niteledikleri görülmektedir (19). Bunu 15 öğrenciyle konuların mantığının da öğrenciler tarafından kavranmasına çalışan ve 11 öğrenciyle anlattığı konuya hâkim olan öğretmen tanımları izlemektedir. Bu konuda öğrencilerin dikkati çektikleri diğer özellikler ise, konuyu açık ve net anlatan (10), çok ve farklı soru tipleri çözen (7) ve her öğrenci seviyesine inebilen (3) şeklindedir.

Öğrenciyle ilişkisi bağlamında iyi öğretmen özelliklerinden bahseden öğrencilerin cevaplarının bakıldığında, şu özelliklerin ön plana çıktığı görülmektedir: Öğrenciyle iyi ilişki kurmak (9), öğrenciyle ilgilenmek ve rehberlik yapmak (8), öğrenciler arasında ayırım yapmamak (7), öğrenciye çözemediği sorularda yardımcı olmak (5) ve öğrenciyi teşvik etmek (2).

Öte yandan iyi bir dersane öğretmenini bazı kişisel özelliklerinden yola çıkarak tanımlayan adayların cevaplarının çok ve çeşitli olduğu görülmektedir. Derslerin eğlenceli hale getirilmesi (5) ve anlayışlı olunması (4) yüksek oranda dile getirilen özellikler olmakla birlikte, tahtayı iyi kullanmadan dinamik, kaprissiz, samimi ve çok yönlü olmaya kadar pek çok özelliğin ifade edildiği görülmektedir. Aşağıda öğrencilerin konuyla ilgili tipik cevaplarından bazı alıntılara yer verilmiştir:

İyi bir dersane öğretmeni ile iyi bir öğretmen olmak tamamen farklı şeylerdir. Hatta taban tabana zıt şeyler olduğu bile söylenebilir. Çünkü iyi bir öğretmen öğrettiği konunun nereden çıktığını nerelerde kullanıldığını öğretmelidir. Ama iyi bir dersane öğretmeni sadece soruları çözüm yolunda bize yardımcı olmalıdır. Bize pratik yollar öğretmelidir. Kolay yolları gösterip soruları hızlı çözmemizi sağlamalıdır [Öğrenci 2; Satır 43-47].

Dershanelerde pek bulunmaz ama konuyu öğrenciye anlatırken ezberci sistemle değil konunun mantığını anlatır. Öğrencide mantığı öğrendiği için her türlü soruyu çözebilir, biraz uğraşması gerekse de çözer. Diğer türlü öğretmenin öğrettiği soru kalıplarını ezberleyen öğrenci farklı sorularla karşılaştıklarında tek bir işlem bile yapamazlar [Öğrenci 11; Satır 223-226].

Bir kere mutlaka işini sevmeli. Konuyu anlatırken araya espri sıkıştırmalı dersi eğlenceli hale getirmeli. Öğrenciye dersi sevdirmeli. Tahtayı iyi kullanmalı, yazısı güzel olmalı, sesinin tonlarına dikkat etmeli. Öğrencilerin oyununa gelmemek için konuya hâkim olmalı [Öğrenci 3; Satır 65-67].

Bana göre iyi bir dersane öğretmen çalışkan-tembel öğrenci demeden aynı şekilde yaklaşımda bulunmalıdır. Öğrencinin çözemediği sorulara elinden geldiği kadar yardımcı olmalıdır. Hocanın tahtaya çıkan öğrenciyi soruyu çözemediği zaman hemen oturturması yerine öğrenciye yol gösterecek ipuçları vermesi gerekmektedir [Öğrenci 1; Satır 2427].

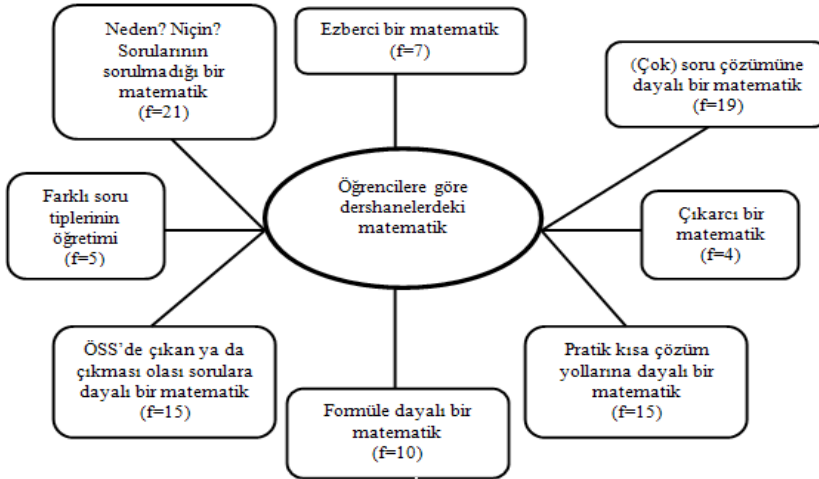
Sınıftaki her öğrencinin seviyesine inebilen, konuyu ezberci değil neden-sonuç ilişkisi içerisinde açıklayan, öğrenciyi derse teşvik eden, verilen ödevleri kontrol eden, disiplinli, farklı çözüm metotlarını kullanan(bir soru çözerken birkaç yoldan çözen)ve kendini sürekli geliştiren öğretmen iyi bir dersane öğretmeni olur bence [Öğrenci 13; Satır 255-258].

İlk yorumda öğrencinin iyi bir öğretmenle iyi bir dersane öğretmeni kavramlarını birbirinden ayırdığı görülmektedir. Çünkü ona göre, iyi bir öğretmen öğrencilerine konuları sorgulayarak öğrenmesini sağlamalıdır. Oysaki iyi bir dersane öğretmesi sorgulamadan soruların pratik ve kolay çözüm yolları göstererek öğrencinin hızlı soru çözmesini sağlamalıdır. İkinci yorumda, dershanelerde bulunmayacağı belirtilmekle birlikte derslerini

sadece ezberci bir biçimde değil de mantığıyla anlatan bir öğretmen olması gerektiğinin altı çizilmektedir. Buna neden olarak da, konuları mantığıyla öğrenmenin her türlü soruyu çözmeyi sağlayacağı, soru kalıbı değişse bile konunun mantığını öğrenen öğrencinin soruyu çözebileceği ifade edilmektedir. Üçüncü yorumda, öğretmenin işini sevmesi, dersi eğlenceli hale getirmesi, öğrenciyi dersi sevdirmesi, tahtayı iyi kullanması, ses tonuna dikkate etmesi ve dersine hâkim olması iyi öğretmen özellikleri olarak verilmektedir. Dördüncü yorumda öğretmenin öğrencileri başarılarına göre ayırım yapmadan eşit yaklaşması ve çözemediği sorularda yardımcı olması, ipuçları vererek yol göstermesi gerektiği belirtilmektedir. Beşinci yorumda ise, ilk iki yorumda olduğu gibi neden-sonuç ilişkisi çerçevesinde ezbercilikten uzak bir ders anlatımı yapması iyi öğretmenin öne çıkan niteliklerindedir. Ayrıca aynı yorumda, öğretmenin kendini sürekli geliştirmesi, öğrencinin seviyesine inebilmesi, disiplinli olması, verdiği ödevleri kontrol etmesi ve soruların farklı çözüm yollarını öğrencilere öğretmesi de iyi öğretmen nitelikleri arasında sayılmaktadır.

Öğrencilere Göre Dershanelerdeki Matematik Öğretimi

Araştırmaya katılan öğrencilere dershanelerde verilen matematik öğretimi hakkında ne düşündükleri sorulduğunda, Şekil 3’de görüldüğü gibi önemli bir kısmı (21) dershanelerde neden? ve niçin? sorularının sorulmadığı bir matematiğin söz konusu olduğunu ifade etmektedir. Diğer dikkat çeki bir oran ise, dershanelerdeki matematiği çok soru çözümüne dayalı bir matematik olarak nitelemektedir (19). Yaklaşık öğrencilerin üçte birlik bir kesimi, dershanelerdeki matematiği Üniversiteye Giriş Sınavı’nda çıkmış ya da çıkması olası soruların öğretimine dayanan (15) ve soruların çözümünde pratik ve kısa çözüm yollarının gösterildiği (15) bir matematik olarak tanımlamaktadır. Formüle dayalı (10), ezberci (7), farklı soru tiplerinin öğretimine dayalı (5) ve çıkarıcı (4) tanımlamaları dershanelerdeki matematiği nitelemek için öğrenciler tarafından kullanılan diğer ifadelerdir. Aşağıda bazı tipik öğrenci cevaplarına yer verilmiştir:

Şekil 3. Öğrencilere Göre Dershanelerde Yapılan Matematik

Dershane de yapılan matematikte önemli olan neticeydi. Hocalar soruyu tahtaya yazdığımızda öncelikle kaç buldun diyorlardı. "Nasıl çözdüm" sorusunu hiç duymadım. Yığınlarca test çözüp şıkları işaretlemekten ellerimiz yoruluyordu. Bazıları soruları ezberletmekten başka bir şey yapmıyorlardı. Çöz çözebildiğin kadar ki pratik kazanabilesin. Çünkü senenin sonunda at yarışına katılacağız ya [Öğrenci 35; Satır 649-653].

Dershane de öğretmen sadece formülleri verir matematiğin ya da bazı sorularda daha hızlı nasıl çözülür diye bir sistem geliştirir ve öğrencilere o matematik sorusunu nasıl hızlı çözebileceklerini gösterir. Bazen de bu hızlı çözüm için hiç görülmemiş ve duyulmamış kafadan formüllerde çıkarabilir. Eh ne de olsa serbest piyasa [Öğrenci 22; Satır 415-418].

ÖSS'de soru en çok hangi konudan çıkıyorsa dershane deki matematik öğretmeni içinde en önemli konu odur. Bu sıraya göre konular önemlidir ya da değildir. Niçin diye bir soru yoktur dershane matematiğinde. Kullandığımız kelimeler test, pratik yol, kalıp... Öğrenmek için nereden geldiği önemli değildir. Bir konuyu öğrenmek demek o konuyla ilgili sayılamayacak kadar çok soru çözmek demektir. Öğretende, öğrenen de yanlış olduğunu bilir fakat alan memnun satan memnun hesabı olduğu için sesini çıkaramazlar [Öğrenci 42; Satır 759-764].

Öğretmen kuralı verir ardında ÖSS'de çıkabilecek tarzda konu ile alakalı soruları çözer ve sonunda dershane ye ait konuyla alakalı yaprak testleri dağıtır. Biz o testlerdeki soruları kendi halimizde çözeriz daha sonra canımız isterse çözemediğimiz soruları öğretmenimize soruyoruz [Öğrenci 46; Satır 827-830].

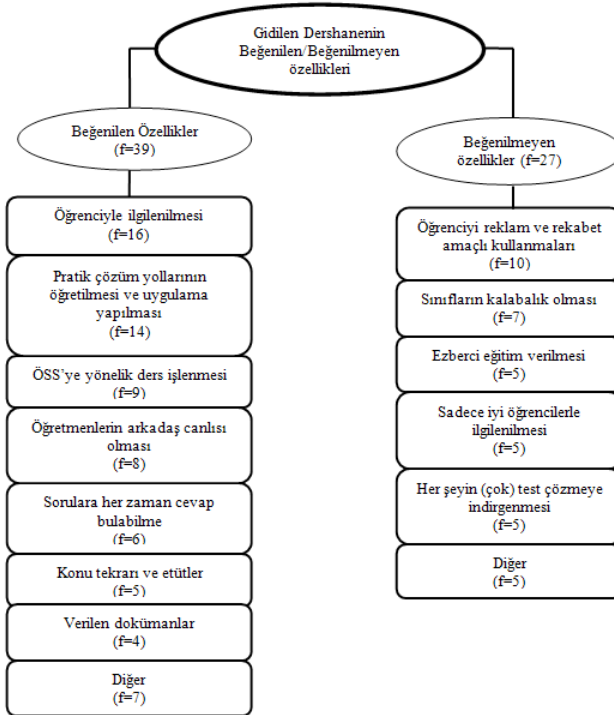
İlk yorumda öğrenci, dershane de öğretmenlerin sorunun nasıl çözüldüğüyle değil sonucun bulunup bulunmadığıyla daha çok ilgili olduklarını belirterek dershane de verilen matematik öğretiminde sonucun daha önemli olduğunu ifade etmektedir. Ona göre, bazı dershane öğretmenleri soruları ezberletmektedir ve bu sistemde pratik kazanmak için çok soru çözmek gerekmektedir. Öte yandan, öğrenci mevcut sınavı bir "at yarışı"na benzetmektedir. İkinci yorumda, dershane öğretmenlerinin sadece formülleri verdikleri ya da soruların daha hızlı nasıl çözüleceğine dair çözüm yolları geliştirdikleri, hatta bazen bu yöntemlerin hiç duyulmamış, görülmemiş ve matematiksel bir dayanağı olmayan yöntemler olabileceği dile getirilmektedir. Üçüncü yorumda, dershane matematiğinde konunun öneminin Üniversiteye Giriş Sınavı'nda konuyla ilgili çok ya da az soru çıkmasına bağlı olduğu ifade edilmekle birlikte, birinci yorumda olduğu gibi niçin? sorusunun sorulmadığı ve konuyu öğrenmenin konuyla ilgili çok soru çözmeyele özleştirildiğinin altı çizilmektedir. Öğrenciye göre bu durumun yanlışlığının öğrenci de öğretmen de farkındadır; ancak her ikisi de çıkarları gereği rollerini oynamaktadır. Son yorumun ise dershane de yapılan matematik öğretimini özetler nitelikte olduğu söylenebilir. Önce öğretmen kuralı verir sonra Üniversiteye Giriş Sınavı'nda çıkabilecek konuyla ilgili soruları çözer ve en son olarak da dershane nin her konu sonunda öğrencilere dağıtılması için hazırladığı konu testlerini dağıtır. Öğrenciler bu soruları önce tek başlarına çözmeye çalışır, belli bir süre sonunda çözülemeyen sorular öğretmen tarafından çözülür.

Sonuç olarak denebilir ki, öğrenciler dershanelerde verilen matematik öğretiminden çok da memnun görünmemektedir. Sınav gereği sürecin içinde bulunan taraflar (öğretmen, öğrenci ve hatta veliler), böyle bir matematikten memnun olmasalar bile buna katlanmaktadır. Dershane matematiği kısa zamanda çok soru çözmeyi geliştirmeyi amaçlayan, sorgulamanın olmadığı sadece kural ve formüllerin verilir bunlarla ilgili çok soru çözdürerek öğrencinin pratiğinin gelişmesinin hedeflendiği bir matematik öğretimidir.

Öğrencilerin Gittikleri Dershanenin Beğendikleri ve Beğenmedikleri Yönleri

Öğrencilerin gittikleri dershaneleri düşünerek belirttikleri beğenilen ve beğenilmeyen dersane özellikleri incelendiğinde, bunların beğenilen (39) ve beğenilmeyen (27) özellikler şeklinde iki kategoriye ayrıldığı görülmüştür.

Şekil 4'e göre, dershanelerin beğenilen özelliği olarak öğrencilerin 16'sı öğrenciyle ilgilenmelerini dile getirmiştir. Bunu pratik çözüm yollarının öğretilmesi ve uygulama yapılması (14), Üniversiteye Giriş Sınavı'na yönelik ders işlenmesi (9), öğretmenlerin arkadaş canlısı olması (8), sorulara her zaman cevap bulunması (6), konu tekrarı ve etütler (5) ve dersane tarafından verilen dokümanlar (4) izlemektedir.

Şekil 4. Öğrencilerin Gittikleri Dershanelerde Beğenip Beğenmedikleri Özellikler

Dershanelerin beğenilmeyen özelliklerine gelince, bunlar öğrencileri reklam ve rekabet amaçlı kullanmaları (10), dershanedeki sınıfların kalabalık olması (7), ezberci bir eğitim verilmesi (5), sadece iyi öğrencilerle ilgilenilmesi (5) ve her şeyin çok test çözmeye indirgenmesi (5) şeklindedir. Aşağıda öğrenci cevaplarından bazılarını yer verilmiştir:

Kesinlikle çok iyiydi. Açıkçası beğenmediğim bir yönü yok. Ders hocalarımız ÖSS mantığı düşünüldüğünde alanlarında uzmandılar. Bizi sonuca ulaştıracak en kısa ve en iyi yöntemleri gösterdiler [Öğrenci 27; Satır 503-505].

Beğendiğim yönü uygulanan sisteme paralel bir eğitim programı uygulaması. Beğenmediğim yönleri, öğrencileri kullanıp para kazanmak dışında bir amaç gütmemeleri. Öğrencilerin ders başarısına yükseltmek yerine iyi olana bir şeyler katıp vasat durumdaki öğrencileri göz ardı etmeleri. Zaten sınav psikolojisiyle ne yapacağını şaşırان öğrencileri daha çok yıpratmaları [Öğrenci 20; Satır 376-380].

Konularda ve soru çözümlerinde bizi sınava yönelik hazırladığı için sınavı kazanmada daha etkili. Ayrıca özel bir kurum olduğu için devlet okullarındaki hocalara göre dersane hocaları daha etkin yani öğrencileri ile daha çok ilgileniyor. Özel bir kurum olduğu için öğrenci toplamak için çalışkan öğrencinin üzerinde fazla durulması yani öğrenci ayrımı yapılması reklam uğruna [Öğrenci 21; Satır 394-398].

Dershaneleri hiç beğenmiyorum sadece durumu iyi olan insanlar için çalışıyorlar. Fakirlere destek çıkmayıp görmezden geliyorlar oysaki onlar biliyorlar okumanın ne demek olduğunu. Sen başarılı olursan peşinden koşuyorlar. Lise boyunca 3 dersane değiştirdim hepsinde eksikler vardı. Ben söyleyince eksikler düzeltiliyor, sonra yine aynı tas aynı hamam [Öğrenci 35; Satır 644-648].

Dershanemin beğendiğim yönü, bana ben olduğum için ilgi göstermesi, başka amaçlara hizmet için ilgi göstermemesiydi. Beğenmediğim yönleri ise, derslerde sadece günü kurtarmak, sınavda çıkabilecek tarzda konular ve sorular üzerinde durmaktı. Derinlemesine bir soru sorup, tartışmak sadece o yarışta bir zaman kaybıydı. Nasıl olsa sınavda çıkmaz mantığıyla yüzeysel anlatımlar vardı [Öğrenci 9; Satır 169-173].

Birinci yorumda öğrenci, gittiği dershanenin beğenmediği bir yönünün olmadığını, öğretmenlerinin Üniversiteye Giriş Sınavı konusunda uzman olduğunu ve sonuca ulaşmak için en kısa ve en iyi yöntemleri gösterdiklerini ifade etmektedir. İkinci yorumda beğenilen özellik olarak Üniversiteye Giriş Sınavı'na paralel bir eğitimin verilmesi ifade edilirken, beğenilmeyen özellik olarak da para kazanma amacı dışında bir amaca sahip olunmaması, tüm öğrencilerin başarısını yükseltmek yerine sadece iyi öğrencilerle ilgilenilmesi ve öğrencilerin yıpratılması sayılmaktadır. Üçüncü yorumda yine dershanelerin sınavı kazanmadaki etkileri vurgulanmakta ve özel kurum olduklarından devlet okullarına kıyasla öğretmenlerin öğrencilerle daha ilgili olduklarından bahsedilmektedir. Yine bu yorumda da dershanelerin reklam amacıyla sadece iyi öğrencilerle ilgilenmesi eleştirilmektedir. Dördüncü yorumda öğrenci dershanelerin eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini bozduğunu

dile getirmektedir. Öğrenciye göre dershaneler ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilere destek olmamaktadır ve onlar için eğer öğrenci başarılı ise bir anlam ifade etmektedir. Son yorumda ise öğrenci dershanesinin beğendiği yön olarak kendisiyle ilgilenilmesini ifade ederken, sadece sınava yönelik, kısa vadeli amaçlar doğrultusunda ve sorgulamasız matematik öğretiminden şikâyet etmektedir.

Bu sonuçlar bağlamında, öğrenciyle ilgilenme, pratik çözüm yollarının öğretilmesi ve bununla ilgili uygulama yapılması ve Üniversiteye Giriş Sınavı'na hazırlanmadaki üstünlükleri dershanelerin öğrenciler tarafından beğenilmesinde en önemli etkenlerdir. Ancak aralarındaki rekabetten dolayı öğrencileri bir reklam ve rekabet aracı olarak görüp kullanmaları, yine az öğretmenle çok öğrenciye hizmet vermek için sınıfların kalabalıklığı ve sorgulamasız günü kurtarmaya yönelik ezberci bir eğitim vermeleri dershanelerin en çok eleştirilen yanlarıdır.

TARTIŞMA

Üniversite birinci sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen anketin sonuçları, özel dersane kavramını ve bu kurumlarda verilen eğitimin niteliğini, bu eğitimi alarak farklı bir ortamda etkilerini birebir yaşayan kişilerin ağzından, ortaya konmasını sağlamıştır. Buna göre öğrencilerin dershanedeki eğitimle ilgili tanımlamaları bir araya getirildiğinde şöyle bir portrenin ortaya çıktığı görülmektedir: Dershanede verilen eğitimde Üniversiteye Giriş Sınavı'nda soru en çok hangi konudan çıkmışsa en önemli konu o olmaktadır ve bu ölçüte göre konular önemlidir ya da değildir. Dershane matematiğinde “Niçin?” diye bir soru bulunmamaktadır. Dolayısıyla genel olarak bir konu öğretilirken nereden geldiği öğretilmemektedir. Ayrıca bu sistemde bir konuyu öğrenmek konuyla ilgili mümkün olduğunca çok soru çözmeyle eşleştirilmektedir. Gerek öğrenci gerekse öğretmen söz konusu öğretimden çokta memnun gözükmemekle birlikte kendilerine sağlamış olduğu getiriden dolayı buna katlanmaktadır. Gerçekten literatüre bakıldığında bu yorumu destekleyen çalışmalara rastlanmaktadır. Örneğin dersane öğretmenlerinin söz konusu matematikten hoşnutsuzlukları, Karaağaç ve Threlfall (2004) tarafından tespit edilmiştir ve bazı öğretmenlerin dershanede anlatıtları matematikle matematik hakkında sahip oldukları inanışları arasında çelişkiler yaşadıkları görülmüştür. Öğrencilerin hoşnutsuzlukları ise, Baştürk'ün (2003) çalışmasında çeşitli fırsatlar aracılıyla gözlemlenebilmiştir. Örneğin bazı öğrenciler, sorunun pratik ama matematiksel olarak sınırlı çözümünü yaptıktan sonra çözümlerinin yanına “*Kusura bakmayın, uzun yolu unuttum!*” şeklinde not düşme gereği duymuşlardır. Bu durum yazar tarafından öğrencilerin kullandıkları pratik çözümün doğru cevabı bulmalarını sağlasa bile, matematiksel olarak pek bir şey ifade etmediğinin ayrımında oldukları ve bundan dolayı da rahatsızlık duydukları şeklinde yorumlanmıştır. Bu çalışmadaki öğrencilerin dersane matematiği konusunda dile getirdikleri tanımlamalara paralel olarak, daha önce yapılan pek çok çalışmada, bu tip bir öğretimde konu anlatımları sonucunda öğrencinin hedeflenen davranış değişikliğini göstermesine bakılmaksızın soru-cevap yöntemine geçildiği ve anlatılan konu ile ilgili sınavda çıkmış sorular, bunların özellikleri ve kısa çözüm teknikleri öğretildiği dile getirilmektedir (Turan ve Alaz, 2007; Güvercin, 2005; Ceyhun ve Karagölge, 2004; Morgil, Yılmaz, Seçken ve Erökten, 2000; Bayırlı, Sürücü ve Öçsoy, 1994).

Öte yandan, bazı öğrenciler dershanelerde kısa ve pratik çözümlerin yanında sorgulamalı bir matematik öğretilmesi gerektiğini belirtmektedir. Araştırma kapsamındaki verilerle bu konuda yorum yapmak zor görünmekle birlikte, bu pratik ve kısa çözümler yanında sorgulamalı matematik öğretilmesi isteğinin üniversitede karşılan matematik karşısında yaşanan zorluğa bağlanabileceği açıktır. Baştürk'ün (2003) çalışmasında üniversite öğrencilerinin özel dersane ve liselerdeki ezbere dayalı eğitimin kendilerine üniversite öğreniminde zorluklar yaşattığını dile getirmiş olması ülkemizde ortaöğretimden yüksek öğretime geçişte öğrencilerin önemli sıkıntılar yaşadıklarını ortaya koymaktadır.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencileri içinde dershanelerin sektördeki rekabet ortamından dolayı öğrencileri bir “reklam unsuru” gibi görmelerini eleştiren öğrenciler bulunmaktadır. Ayrıca, yaşamlarını sürdürebilmeleri büyük ölçüde sahip oldukları öğrencilerin sınavdaki başarısı ve elde ettiği dereceye bağlı olan dershanelerin üzerindeki bu baskı öğrencilere daha fazla ders ve etüt şeklinde yansımaktadır. Yine bu başarılı dersane olabileme kaygısı, dershaneleri öğrenciler arasında özellikle matematik seviyesi iyi ve sınavı kazanabilme ihtimali yüksek olan öğrencilerle daha fazla ilgilenecek diğerlerini ihmal etmeye götürmektedir. Bu durum üniversite öğrencileri tarafından eleştirildiği gibi lise öğretmenleri tarafından da (Doğan, 2010) dershanelerin olumsuz yanlarından biri olarak dile getirilmektedir.

Üniversite öğrencilerinin dershaneye gitme nedenleri olarak belirttikleri argümanlar sınava hazırlanmada liselerdeki eğitimin eksiklerine ve dershanelerin sağlamış oldukları üstünlüklere dikkati çekmektedir. Örneğin konuların hızlı anlatılarak geçilmesi öğrenciyi okulda tam olarak anlamadığı konuyu bir kez daha başka bir yerde öğrenmeye çalışmaya itmektir. Yeşilyurt'un (2008) biyoloji dersi bağlamında dersane öğrencileriyle gerçekleştirmiş olduğu çalışmasında, öğrencilerin, okullarda Üniversiteye Giriş Sınavı'na yönelik biyoloji bilgilerindeki eksikliğini dersaneler sayesinde tamamlayabildiklerini söylemeleri sadece pratik çözüm yollarını öğrenmek için dershaneye gelinmediğini ve sorunun sadece matematik dersine özgü olmadığını göstermektedir. Öte yandan, bu durum lise öğretmenlerinden sıklıkla duymaya alışılan “öğrenciler ilköğretimden pek çok eksiklerle ortaöğretime geliyor” yakınmasını hatırlatmaktadır. Sınıf tekrarının neredeyse ortadan kalktığı günümüzde, acaba öğretmenler öğrenciler arasındaki seviye farklılıklarının çok büyük olduğu sınıflarla mı karşı karşıya kalmaktadır? Ve böylesi bir durumdan, öğretmenin tercihiyle göre, zayıf (konunun hızlı işlenmesinden) ya da iyi öğrenciler (konunun yavaş işlenmesinden) olumsuz mu etkilenmektedir? Bu konuda başka bir neden olarak da, programda yer alan konuların yoğunluğundan dolayı öğretmenlerin zaman problemi yaşamaları ve bu nedenle konuları hızlı işlemek durumunda kalmaları ileri sürülebilir. Mevcut araştırmanın verileri, bu sorulara cevap verilmesini sağlamaktan uzaktır. Dolayısıyla konunun ileride yapılacak çalışmalarla daha detaylı olarak ele alınması gerekmektedir.

Öte yandan, verilen test kitapları ve konu tarama testleri gibi dokümanlar, belli aralıklarla yapılan ve öğrencinin gerçek sınav ortamına alışmasını, diğer adaylara göre durumunu görmesini sağlayan deneme sınavları ve yapamadığı soruları sorabilme imkânı dershanelerin tercih edilmesinde önemli rol oynayan faktörlerdir. Bu nedenlere daha

dikkatli bakıldığında, dersane öğretimini sınavda çıkmış sorulara dayalı bir öğretim tarzı olarak nitelendiren çalışmaların sonuçlarıyla uyumlu oldukları görülecektir (Doğan, 2010; Yeşilyurt, 2008; Baştürk, 2003; Morgil, Yılmaz, Seçken ve Erökten, 2000; Büyükbaş, 1997). Öğrenci, test kitaplarıyla, konuların sonunda yapılan tarama testleriyle ve yine deneme sınavlarıyla pek çok kez aynı soru ve soru tipleriyle karşı karşıya getirilmektedir. Aynı zamanda bu sistem içinde öğrencinin mutlaka bu soru tiplerinden yapamadıklarını sorup öğrenmesi gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, her soru tipi sınavdan önce mutlaka görülmüş ve bol örnekle uygulaması yapılmış olması gerekmektedir. Zaten sınavın mevcut yapısı itibarıyla, daha önce görülmemiş bir sorunun sınav sırasında birkaç dakika içinde çözülmesi oldukça zor ve zaman kaybedilmesine neden olacak bir durumdur. Sınavda çıkan soruları inceleme konusu yapan bazı çalışmaların, soru kalıplarının yıllara göre çok az değişiklik gösterdiğini ortaya koyması (Baştürk, 2006) söz konusu yöntemin sınavta hazırlanmada geçerliliğini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin bazıları tarafından vurgulanan önemli bir diğer neden ise, içinde yaşanan toplumsal çevrenin oluşturduğu “sınavı kazanmak için dershaneye gitmek şarttır” düşüncesidir. Bu durum, toplumun etkisinin öğrencilerin tercihlerine nasıl yansıdığını göstermektedir. Bu baskının doğal sonucu olarak, öğrenci dershaneye gitmesine gerek olmadığını düşünse bile, gitmediği zaman rahatsızlık duymakta ve huzursuz olmaktadır. Bir öğrencinin ifadelerinde de gözlemlendiği gibi, dershanede hiçbir şey yapmasa bile orada bulunmak öğrenciyi rahatlatabilmektedir. Söz konusu durumun, ülkemiz dışındaki bazı ülkelerde yapılan çalışmalarda da (Chang ve Yi, 2006) dile getiriliyor olması, problemin sadece Türkiye’ye özgü bir nitelik taşımadığını ortaya koymaktadır.

Mevcut araştırma üniversite birinci sınıf öğrencilerinin dersaneler hakkındaki görüşlerinin belirlenmesini sağlamakla birlikte ileride yapılacak çalışmalar açısından da önemli araştırma konuları ortaya koymuştur. Bunlar kısaca şu şekilde özetlenebilir:

- Öğrenciler dershanedeki matematik öğretimini sorgulamaya önem vermeyen, ezbere ve soru çözümüne dayanan bir öğretim olduğunu ifade etmişlerdir. Bunlar görüş niteliğinde olduğundan genel bir yapıya sahiptirler. Bu nitelendirmelerin yapılacak çalışmalarla, örneğin dershanede anlatılan matematik derslerinin gözlenmesi, verilen dokümanların analiz edilmesi gibi daha detaylı olarak incelenmesi bu eğitimin doğası hakkında daha net bilgiler edinilmesini sağlayacaktır.

- Dersanelerin ticari kaygı ve rekabet ortamı nedeniyle sadece iyi öğrencilerle ilgilenmeleri diğer öğrencilerde değersiz oldukları düşüncesini oluşturabilir. Diğer taraftan, iyi öğrencilere gösterilen ilgi de, bu öğrencilerde kendilerinin bir reklam aracı olarak kullanıldığı imajını kuvvetlendirebilir. Dolayısıyla dersaneler her ne kadar özel kuruluşlar olsalar da yaptıkları işin eğitim olduğuna dikkat ederek hareket etmeleri gerekmektedir.

- Araştırmada nitel bir yaklaşım benimsendiğinden çalışma grubunda yer alan öğrencilerin sayısı sınırlıdır. Bu nedenle genelleme yapmak olanaklı değildir ve amaçlanmamıştır. Ancak araştırma kapsamında belirlenen kategorilerden hareketle kapalı uçlu sorular hazırlanabilir ve bunlar daha çok sayıda öğrenciye uygulanarak genellenebilir sonuçlar elde edilebilir.

KAYNAKLAR

- Arslan, M. (2004). Eğitim sistemimizin kapanmayan yararı: Yükseköğretime geçiş, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 37-51.
- Balcı, A. (1997). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. (2. Baskı), Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Baştürk, S. (2003). *L'enseignement des Mathématiques en Turquie: Le Cas des Fonctions Au Lycée et Au Concours D'entrée À L'université*, Paris: IREM de Paris 7.
- Baştürk, S. (2006). Üniversiteye giriş sınavı sorularında fonksiyon kavramı, *Ege Eğitim Dergisi*, (7)1, 61-83.
- Bayırlı, M., Sürücü, A., ve Öçsoy, İ. (1994). Özel öğretim kurumlarından dersane programının işlerliği ve fen dersleri öğretiminde çözüm önerileri, *I. Ulusal Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu Bildirileri*, 85-94.
- Büyükbaş, N. (1997). Özel dersaneler ve Türk eğitim sisteminin genel amaçları, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 229, 23-25.
- Ceyhan, İ., ve Karagölge, Z. (2004). Özel dersanelerin kimya öğretimine katkıları, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 308, 13-19.
- Chang, Y.H., ve Yi, C.C. (2006). *Cram schooling and academic achievement. Institute of Sociology, Academia Sinica*.
- Chen, H. (2002). *Shadow education in Taiwan: A study of parental investment and educational achievement*, M. Phil. Thesis, Department of Sociology, Oxford University.
- Chen, L.S. (1978). To consider more in the education of cramming schools, *Min Chu Chao*, 28(6), 9-11.
- Creswell, J.W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*, Thousand Oaks, CA: Sage
- Doğan, S. (2010). *Özel dersanelerdeki matematik eğitiminin niteliği ve öğrenci yaklaşımlarının incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Güvercin, G. (2005). Özel dersanelerde ve MEB'e bağlı okullarda öğretmenlik yapan öğretmenlerin, öğretmenlik mesleği ile ilgili tutumlarının karşılaştırılması, özel dersanelerde öğrenim gören lise-3 öğrencilerinin dershaneye ilişkin görüşleri, *XIV. Eğitim Bilimleri Kongresi'*ne sunulan yayınlanmamış bildiri. (28-30 Eylül), Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

- Huang, K.M. (1993). Discussing cramming school, *Hsien Tai Chiao Yu*, 8, 145-151.
- Karaağaç, K.M., ve Threlfall, J. (2004). The tension between teacher beliefs and teacher practice: The impact of the work setting, *Proceeding of the 28th Conference of the International Group for the Mathematics Education*, 3, 137-144.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi* (12. Basım), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuş, E. (2007). *Nicel-nitel araştırma teknikleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Lincoln, Y.S., ve Guba, E.G. (1985). *Naturalistic Inquiry*, Newbury Park, CA: Sage.
- Morgil, İ., Yılmaz, A., Seçken, N., ve Erökten, S. (2000). Üniversiteye giriş sınavında özel dersaneler ve Öz-De-Bir tarafından uygulanan ÖSS deneme sınavlarının öğrenci başarısına katkısının ölçülmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 19, 96-103.
- Morgil, İ., Yılmaz, A., ve Geban, Ö. (2001). Özel dersanelerin üniversiteye girişte öğrenci başarılarına etkileri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 21, 89-96.
- Okur, M., ve Dikici, R. (2004). Özel dersaneler ile devlet okullarının “kartezyen çarpım -analitik düzlem ve bağıntı” konularındaki bilgi ve becerileri kazandırma düzeylerinin değerlendirilmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2), 417-426.
- Oppenheim, A.N. (1992). *Questionnaire design, interviewing and attitude measurement*, Pinter Publishers Ltd, London, 1992.
- ÖZDEBİR, (2009). Özel dersanelerin tarihçesi. <http://www.ozdebir.org.tr> 23.07.2009.
- Stevenson, D.L., ve Baker, D.P. (1992). Shadow education and allocation in formal schooling: Transition to university in Japan, *American Journal of Sociology*, 97, 1639-1657.
- Tunay, U. (1992). *Lise Öğrencilerini Özel Dersanelere İten Faktörler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Turan, İ. ve Alaz, A. (2007). Özel dersanelerde coğrafya öğretiminin öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 279-292.
- Wang, C. L. (1983). Does “Pu Hsi Pan” help students’ academic work?, *Ta Hsueh Tsa Chih*, 169, 16-20.
- Wu, L.F. (1993). Analyzing students’ questionnaire in “Pu Hsi Pan” in elementary school”, *Jen Pen Chiao Yu Cha Chi*, 43, 12-18.

- Yeşilyurt, S. (2008). Üniversiteye giriş sınavına hazırlanan öğrencilerin dershaneleri tercih etme sebepleri ve dershanelerdeki biyoloji öğretiminin durumu üzerine bir çalışma, *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 5(2), 95-109.
- Yu, J.J., ve Loh, C. (2003). Cram schooling and probability of entering high schools: An empirical analysis. *Paper presented at Annual Meeting of Taiwanese Association of Economics*.